

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

48

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

BRNO 2007

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balázs Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Blanka Veselá

Technická redakce
Technical Editors

Dana Gregorová

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

48, 2007

90270/09

Obrázek na obálce
Cover illustration

Jeskyně Býčí skála. Geometrický vzorec, datovaný do eneolitu.
Býčí skála Cave. A geometric pattern dated to the Aeneolithic.

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

Copyright © 2007 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Kniha byla vydána s přispěním Akademie věd ČR

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz>

Poznámka: Termínem „eratický silicit“ v této i v dalších zprávách máme na mysli „silicit z glacienních sedimentů“ severní Moravy a Slezska ve smyslu definice A. Přichystal (1994).

Poděkování

Za umožnění výzkumu ve vinohradu jsme zavázáni společnosti Lukrom, s.r.o., a za pomoc při výzkumu pak I. Brázdové, J. Hubíkovi, B. Kostihové, M. Kučovi, L. Pěluhové Vitošové, D. Sojkovi, I. Štercovi a L. Volné

Výzkum proběhl v rámci projektu GAČR č. 404-05-0305, zpracování osteologického materiálu bylo realizováno v rámci projektu GA AV ČR č. KJB800010701.

Petr Škrdla, Miriam Nývltová Fišáková, Martin Novák,
Daniel Nývlt

Literatura

- Kalousek, F. 1955: Archeologické výzkumy v Boršicích u Buchlovic v roce 1954. *Nové archeologické výzkumy v kraji gottwaldovském v roce 1954*, 35–38. Gottwaldov.
- Klíma, B. 1965a: Výzkum na paleolitické stanici v Boršicích v r. 1964. *Archeologické rozhledy* 17, 469–482.
- Klíma, B. 1965b: *Boršice*. Nálezová zpráva AÚ AV ČR v Brně, č. j. 411/65.
- Přichystal, A. 1994: Zdroje kamenných surovin. In: J. Svoboda a kol. *Paleolit Moravy a Slezska*. Dolnověstonické studie 1, 42–49. Brno: AÚ AV ČR.
- Svoboda, J. 1999: Boršice (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 40, 147.
- Škrdla, P. 2005: *The Upper Paleolithic on the Middle Course of the Morava River*. Dolnověstonické studie 13. Brno: AÚ AV ČR.
- Škrdla, P., Nývltová Fišáková, M., Nývlt, D. 2006a: Boršice u Buchlovic (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 47, 79–81.
- Škrdla, P., Nývltová Fišáková, M., Nývlt, D. 2006b: Sídlní cluster Jarošov II. Výsledky výzkumu v roce 2005. *Archeologické rozhledy* 58, 207–236.
- Škrdla, P., Přichystal, A. 2003: Boršice u Buchlovic (okr. Uh. Hradiště). *Přehled výzkumů* 44, 177–187.

Resumé

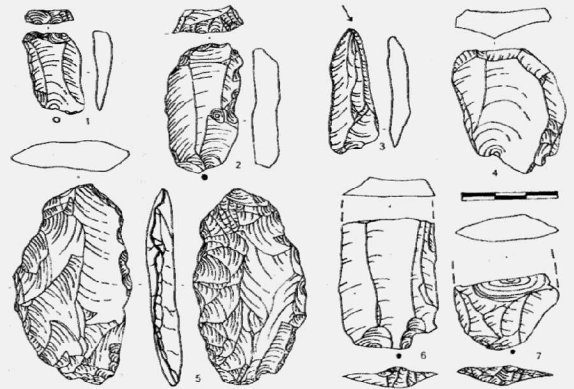
Excavation of test pits in 2005 (Škrdla - Nývltová Fišáková - Nývlt 2006a) was followed by further excavations in 2006. An area of 7.5 m² was excavated using precise methodology. Artifacts were recorded in 3D (laser theodolite) and all of the excavated material was wet-sieved. The excavation yielded a large amount of archaeological and osteological material. A significant find amongst the archaeological material is a collection of microlithic tools. The osteological material excavated in 2006 added to the faunal spectrum from a previous excavation by Klíma (1964a,b). An unusual aspect of the skeletal element frequencies is the dominance of mandibles and skulls of fur animals (bear, polar fox, hare, wolverine, wolf, and reindeer). The higher proportion of wolverine remains is also noteworthy. A detailed microstratigraphic analysis also revealed two separate cultural

horizons within the colluvial geliflucted silty sediments. Only two radiocarbon dates (24 460 ± 130 – 120 ¹⁴C a BP and 25 040 ± 300 ¹⁴C a BP respectively) are known from the Boršice-Chrástka site so far. It is very likely that both of them correspond to the upper cultural layer. We sent further samples for AMS radiocarbon dating analysis. If the results confirm a time lag between the two identified horizons, we will be more confident that they represent two separate occupational events and it will then be possible to use the larger collections from both horizons for comparative analyses. The excavation is planned to continue in 2007.

BRNO (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město) „Čtvrtě“. Bohunicien. Sídliště. Povrchový sběr.

Jedná se o velmi bohatou povrchovou lokalitu s nálezy z počátku mladého paleolitu. Artefakty zde byly nalézány v několika koncentracích (Oliva 1985). S lokalitou v poloze Čtvrtě bývají často spojovány blízké lokality v polohách Lepinky (Líšeň II), Kryčmusy (Líšeň VII) a Hrubé podsedky (Líšeň VIII). Stanice v poloze Čtvrtě, asi jeden kilometr jihovýchodně od Líšně, se nachází na temeni stejnojmenného kopce (331 m), jižním směrem od vrcholu. Byla objevena už ve 30. letech 20. století, zřejmě některým z tehdejších amatérských archeologů. Od čtyřicátých let zde prováděli intenzivní sběry bratři Ondráčkovi z Podolí. Kromě nich zde nacházeli štípanou kamennou industrii také K. Valoch a R. Klíma, později také M. Oliva, J. Svoboda, P. Škrdla a mnoho dalších amatérských zájemců o archeologii. Podle J. Svobody (1985, 21) odtud pochází celkem 27 653 klasifikovaných artefaktů. Jedná se tedy o jednu z největších paleolitických povrchových stanic na Moravě (Svoboda 1987).

V rámci školního dějepisného projektu „Pravěk a Brno“ provedli ve dnech 16.10., 19.10. a 25.10. studenti Gymnázia Integra Brno pod vedením učitelů Ondřeje Hýska a Ondřeje Mlejnka povrchový sběr na této lokalitě. Výsledkem sběru byla nová kolekce čítající 133 kusů štípané industrie. Jeden artefakt byl ale prokazatelně postpaleolitického stáří, protože se jednalo o křesací kámen z raně novověké pistolce. Artefaktů paleolitického stáří bylo tedy 132.

Obr. 6. Líšeň-Čtvrtě. Vybrané artefakty.
Líšeň-Čtvrtě. Selected artifacts.

Technologická analýza

Co se způsobu výroby artefaktů týká, je nutné zdůraznit několik skutečností. Malý počet nástrojů v souboru (6) zřejmě souvisí s blízkostí zdroje suroviny – Stránské skály, se surovinou tedy nebylo třeba šetřit. Zajímavý je poměrně velký počet čepelí a jejich zlomků (29) v porovnání s počtem úštěpů a jiných fragmentů (93). Protože se jedná o bohunicenskou lokalitu, lze předpokládat také bohunicenskou technologii, což kromě poměrně vysokého počtu čepelí dokazuje také přítomnost levalloiské techniky. Soubor obsahoval jedno levalloiské jádro (obr. 6: 4), jednu masivní levalloiskou čepel (obr. 6: 6) a tři levalloiské úštěpy (např. obr. 6: 7). Jader bylo nalezeno 10, kromě jednoho levalloiského se jednalo o jádra nepravidelných tvarů.

Typologická skladba

Z typologického hlediska se soubor skládal z 90 úštěpů a jejich fragmentů, 25 neretušovaných čepelí a jejich zlomků, 1 místně retušované čepele, 10 jader a 6 nástrojů. Kolekce nástrojů byla tvořena jedním škrabadlem na čepeli (obr. 6: 2) a jedním úštěpovým škrabadlem (obr. 6: 1), dále hranovým rydlem (obr. 6: 3), úhlovým drásadlem a hrotitou čepelí, která byla na levé straně strmě retušována. Nejcennějším kusem z celého souboru je ale radiolaritový listovitý hrot (obr. 6: 5) o rozměrech 6,2 × 3,8 cm, který byl nalezen asi 50 metrů jihozápadně od kóty 331 m.

Surovinová skladba

V surovinovém spektru naprosto převažoval místní stránskoskalský rohovec (126 kusů), vzácně se objevil také rohovec typu Krumlovský les (3 kusy), radiolarit (2 kusy) a spongolit (1 kus). Některé drobnější úštěpy byly ale úplně bíle patinované, což určení suroviny velmi ztížilo. Je tedy možné, že soubor obsahoval také několik menších zlomků silicitů z glacienních sedimentů.

Závěr

Povrchový sběr byl velmi úspěšný, což svědčí o tom, že lokalita v Líšni-Čtvrtích ještě zdaleka nebyla vyčerpána. Celkově se zdá, že jádro souboru je tvořeno industrií bohunicenu, což potvrzuje i zjištěné užívání levalloiské techniky, přičemž jsou však možné i intruze jiných kultur (aurignacien, magdalénien), o čemž svědčí např. přítomnost čepelek s otupeným bokem na lokalitě (Škrdla 2000). Přítomnost radiolaritového listovitého hrotu může poukazovat na kontakty nositelů bohunicenu se szeletskými lovci (Oliva 1981). Této teorii ale odporuje fakt, že např. na lokalitě Bohunice – Kejbaly byl nalezen technologický odpad z výroby listovitých hrotů (Škrdla – Tostevin 2005). K výrobě listovitých hrotů tedy zřejmě docházelo i na bohunicenských stanicích. Poměrně malý počet nalezených nástrojů (6) patrně souvisí s blízkostí Stránské skály, zdrojce poměrně kvalitní suroviny.

Ondřej Mlejnek

Oliva, M. 1985: Příspěvek k lokalizaci paleolitických nálezů v okolí Brna-Líšně (okr. Brno-město, Brno-venkov), *Přehled výzkumů* 1983, 19–20.

Svoboda, J. 1985: Průzkum v okolí Stránské skály (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 1983, 21–22.

Svoboda, J. 1987: *Stránská skála. Bohunický typ v brněnské kotlině*. Studie AÚ ČSAV Brno 9. Praha: Academia.

Škrdla, P. 2000: Brno (k.ú. Líšeň, Brno-město). *Přehled výzkumů* 41, 71–76.

Škrdla, P., Tostevin, G. 2005: Brno-Bohunice. Analýza materiálu z výzkumu v roce 2002. *Přehled výzkumů* 46, 35–61.

Resumé

A new collection of 132 stone artifacts which are likely to belong to the Bohunician industry was collected by students of the grammar school Integra Brno in the field of „Čtvrť“, Brno-Líšeň. The technology was characteristic for the Bohunician industry with a relatively high percentage of blades and with the presence of Levalloisian technology. A Levalloisian core, a Levalloisian blade and three Levalloisian flakes form part of the collection.

The number of tools in the collection is quite small. There are two endscrapers, one burin, one sidescraper, one pointed blade and one leaf point made from radiolarite. Almost all artefacts were made from the Stránská skála chert, except for three pieces of Krumlovský les type chert, two pieces of radiolarite and one piece of Cretaceous spongolite.

HLINSKO (okr. Přerov)

„Kouty“, lom Podhůra Mladý paleolít. Sídliště. Záchraný výzkum.

Centrum osídlení bylo původně pravděpodobně situováno v prostoru vrcholové plošiny v rozmezí nadmořských výšek 300–308 m. Tuto plošinu zachycuje ještě mapa vydaná v roce 2002 (ZM 1: 10 000, list 25-13-09), v roce 2006 z této plošiny zbýval již jen úzký pás při jejím jižním okraji (obr. 7). Nálezy paleolitické štipané kamenné industrie byly získány ze svahových sedimentů, které byly resedimentovány (ne však recentně) z prostoru vlastní plošiny na její jižní okraj. Nadmořská výška zkoumané lokality byla v rozmezí 295–305 m.

Účel a metodika výzkumu

Archeologický výzkum byl koncipován jako záchraný. Jeho cílem bylo získání reprezentativních kolekcí archeologického materiálu, které by umožnily jeho kulturní klasifikaci a na základě takto získaných dat pak rekonstruovat vývoj osídlení lokality (viz také kap. Eneolit).

Odhumovaná plocha skrývky byla proto opakovaně zkoumána povrchovým sběrem (obr. 8). V říjnu jsme přistoupili k prokopání zbytků pokryvných sedimentů, které byly přerýty rýči. Celkem byla prozkoumána plocha přibližně 150 m². Vzorek sedimentů o objemu 150 litrů byl pokusně plaven. Protože ale z něho byly získány pouze tři drobné úštěpy, bylo od dalšího plavení z důvodu nerentability upuštěno. Přesto jsme v průběhu výzkumu opakovaně přistoupili k použití kropicího vozu, pomocí něhož byly rozplaveny hromady přerýtých sedimentů. Prostor bude sledován i nadále povrchovým sběrem (dokud nebude odtěžen).

Literatura

Oliva, M. 1981: Die Bohunicien-Station bei Podolí (Bez. Brno-Land) und ihre Stellung im beginnenden Jungpaläolithikum. *Acta Mus. Moraviae, Sci. soc.* 66, 7–45.